

TW-nytt

Conservare - Illuminare - Inspirare

Losje nr. 22
Thomas Wildey

FEBRUAR 1982

Redaksjon:
Daniel Moody, Erik Sundby

ORDENENS OPPRINNELSE OG UTVIKLING. (6) Av Arne Gjerberg.

Ordenens innføring i Norden.

Emigranten er det markante trekk i Odd Fellowordenens historiske opprinnelse i Amerika og senere videreføring til andre kontinenter og land. Det var han som tok brorskapstanken og ideene med seg til Amerika, plantet og videreførte den over hele det Amerikanske kontinent og senere gjennom historien, utviklet den og tok den med seg tilbake til sitt opprinnelige hjemland. Han skapte brorskapstanken og ga grunnlaget for en verdensomfattende organisasjon om brorskap på tvers av landegrenser, raser og religioner.

Det var da også emigranten Julius Meyer som tok med seg Odd Fellowtan-
ken da han etter 11 års opphold i Amerika vendte tilbake til Danmark i 1876. Han kom i Amerika tidlig med i Ordenen og må ha vært en særdeles aktiv mann i sitt ordensarbeid. Han var med på å stifte 4 loger og var Eks.OM da han forlot Amerika. Sammen med en tidligere emigrant og ordensbror, Karl Fratz, søkte de etter tidligere medlemmer i Ordenen og i 1878 gikk de fem brødrene, Julius Meyer, Karl Fratz, Leopold Simonsen, Christian Sølling og Just Caen, stiftet foreningen med navnet Union Star of the North. Etterhvert fikk foreningen kontakt med flere Odd Fellowbrødre med medlemskap i Ordenen fra sine Amerika opphold. En av disse var forstander Andreas Holck som senere skulle bli den ledende personlighet i den danske ordensgren.

Meyer henvendte seg til den Tyske Storloge om de formelle sider for opprettelse av en loge, og fikk nødvendig hjelp. Det var mange formelle ting som måtte bringes i orden, blandt annet fullstendige opplysninger om tidligere medlemskap i Ordenen for de som skulle være chartermedlemmer og garantister for Ordenen. Når man så idag ser at disse 5 brødre hadde vært medlemmer av loger i New York, New Jersey, Ohio, Nebraska og Sandwichøyene, kan man med datidens kommunikasjoner tenke seg hvilken tid det måtte ta før de nødvendige attestasjoner var i orden. Ennvidere forlangte den Tyske Storloge en attestasjon fra de danske myndigheter at det ikke var forbudt med hemmelige ordener i Danmark.

På tross av språkvansker og forsinkelser på mange hold og vanskelig kommunikasjon med den Suverene Storloge, kunne den tyske Storsire den 29/6-78 instituere Loge nr. 1 Danmark i København. Lokalene for ordensbruk ble innviet den 30/6-78, og denne dag betraktes som stiftelsesdagen for den danske ordensgren. Følgende embedsmenn ble valgt og innsett i sine embeter: Overmester Andreas Holck - Undermester Carl Fratz - Sekretær Leopold Simonsen, Kasserer Joh. Rath og Skattemester R.A. Anker.

Dermed var arbeidsdagen for Ordenen i Danmark klar for sin oppgave og videre utvikling i Nordisk perspektiv. Man savner vel Julius Meyer i ledelsen for den første loge i Danmark, men han ba seg fritatt for dette arbeide grunnet vansker i sin forretning.

Interessen for Ordenen økte, og i 1881 hadde man 4 loger. Den første leir nr. 1 Waldemar ble instituert 1/7-81 og Rebeccaløge nr.1 Caroline Amalie den 3/7-1881.

De første årene gikk dog ikke uten stridigheter og selve logearbeidet synes lite disiplinert. Det dannet seg fraksjoner i logene grunnet bagateller med påfølgende missnøye. Brødrene meldte seg ut av logene og søkte om opprettelse av nye loger. Man skrev både til den Tyske Storloge og den Suverene Storloge bak ledelsens rygg. Det synes som om fellesskapet og samlende initiativ for utviklingen fullstendig manglet. Noe av bakgrunnen var nok missnøye med at Ordenen tilhørte den Tyske Storloge. Ved søknad om opprettelse av nye loger ble søknad om dette sendt til den Tyske Storloge, men som rimelig kan være, var vel denne noe engstelig for den videre utvikling av Ordenen i Danmark og at Ordenen burde få tid på seg til å bli bedre etablert før ekspansjonen for alvor kunne begynne, og at dette kunne medføre skade for Ordenen. Et typisk eksempel var vel søknad om opprettelse og fribrev for en loge i Odense. Her hadde initiativtagerne på forhånd lagt alt til rette med lokalteter, rekvisitter og det nødvendige antall brødre, men den Tyske Storloge fant ikke å kunne imøtekomme søknaden. Hva gjør man så? Istedenfor å anmode den Tyske Storloge om å forelegge søknaden for den Suverene Storloge, sender man søknaden direkte til den Suverene Storloge uten å nevne avslaget fra den Tyske Storloge. Den Suverene Storloge innvilger søknaden, utsteder fribrev og sammen med dette sender nødvendige rekvisitter, bøker, og papirer for instituering til Eks. OM Holck, som samtidig gis dispensasjon til å instituere denne loge, og som Spesial Dep. Storsire innvie lokale for ordensbruk og innsette Embetsmennene, - helt utenom den Tyske Storloge. Slike forhold skapte naturligvis også bitterhet mellom den tyske ordensgren og den Suverene Storloge. Fra dansk side sikkert et forsøk på så snart som mulig å få egen jurisdiksjon med Storloge. At utviklingen gikk noe for hurtig, kan kanskje best belyses ved at i begynnelsen av 1880 årene ble Loge nr.8 Marcellus og Loge nr.10 Wildey instituert, men måtte etter ganske få år gå inn grunnet sviktende interesse.

Den Suverene Storloge forsøkte å rette på noen av de kaotiske forhold ved at 3 av logene ble lagt direkte under den Suverene Storloge, mens Loge nr. 1 Danmark fortsatt skulle høre under den Tyske Storloge inntil denne godkjente en overføring til den Suverene Storloge.

I 1884 var antallet loger 11 med 1200 brødre, 1 Rebeccaløge med 36 søstre og 1 Leir, For å komme ut av uiføret med forholdet, såvel til den Suverene Storloge som den Tyske Storloge, hadde Ordenen i Danmark allerede i 1882 søkt om egen Storloge, men ikke bare for Danmark alene, men for hele Skandinavia. Den Suverene Storloge fant tiden ennå ikke inne da den antok at Ordenen ennå ikke var nok grunnfestet, og utsatte beslutningen. I februar 1884 fant imidlertid Stor Sire Eric Leech, den Suverene Storloge, å kunne gi tillatelse til opprettelse av en Distrikt Storloge under den Suverene Storloge. Andreas Holck ble oppnevnt som Distrikt Dep. Stor Sire og Storlogen ble instituert den 21/4-1884. La meg ganske kort nevne at det fra den Tyske Storloge kom telegram med hjertelige gratulasjoner, og de følte seg sikkert letter over å bli kvitt en brysom partner.

I og med institueringen av Distrikt Storlogen, synes det som om forholdene logene imellom og samholdet innad ble langt bedre og tilslutningen til Ordenen økte. Imidlertid oppsto det et annet forhold, men denne gang utenfor Ordenen, som ble et direkte angrep på Ordenens etiske innhold og arbeidsgrunnlag. En prest fra en frikirkelig menighet på Jylland rettet i sterke ordelag angrep på de hemmelige ordener og spesielt på Odd Fellowordenen for blasfemi og for å undergrave kirkens arbeide. Spesielt var kritikken rettet mot bruken av symboler som forklaring av de bibelske handlinger. I sitt foredrag begrunnet han dette med hva han hadde hørt av andre men hadde selv ingen erfaring eller ved selvsyn opplevet logelivet. Hans arbeidsfelt var hele Jylland, og det sier seg selv at han ved en slik fremstilling av Ordenen skadet den på en slik måte at det gikk utover utviklingen. Holck, som selv var aktiv i religiøs forkynnelse, utfordret presten til et møte i Kolding i forbindelse med institueringen av loge i byen.

I et fremragende innlegg gjorde Holck rede for Ordenens grunnsetninger og livsinnhold for en forsamling med mer enn 700 fremmøte. Etter dette hørte man ikke mer til angrep av slik art og Ordenen kunne trygt arbeide videre.

I 1889 trakk Andreas Holck seg tilbake som Stor Sire grunnet sin helse. Han ble etterfulgt av legen Petrus Beyer som gjennom mange år kom til å sette sitt preg på Ordenens utvikling i Norden. En dynamisk personlighet som i Ordenens formål og prinsipper så det ideelle behov og livsinnhold for menneskelig utvikling. I 1892 oppnådde Ordenen å få egen uavhengig Storloge for Danmark og egen Storloge for Skandinavia var dermed skrinlagt. På dette tidspunkt hadde man 25 Odd Fellowloger, hvorav i Sverige med et samlet medlems-tall på 2100. Fortsatt var det bare 1 Rebeccaloge og 1 leir. Petrus Beyer ble den første Stor Sire og innehadde denne stilling frem til sin død i 1924. I hele 35 år som leder av Ordenen i Danmark og som en skapende faktor for utviklingen av Ordenen i Nordisk sammenheng i begynnelsen av det 20. århundre. En forkjemper for Ordenen av større format i historisk betydning.

Det sosiale utadvendte arbeide har gjennom alle år blitt viet stor oppmerksomhet. Allerede i 1897 tok Petrus Beyer initiativet til bygging av sykehus for spedalske på Island. Midlene til sykehuset ble ialt vesentlig innsamlet av brødre i Danmark, og det resterende beløp kom fra enkeltpersoner og institusjoner utenfor Ordenen. Beløpet, kr. 125.000,- var en gave fra Ordenen i Danmark til befolkningen på Island. Sykehuset sto ferdig i 1898, og Petrus Beyer var selv tilstede da overrekkelsen til de islandske myndigheter ble foretatt. Et lignende sykehus ble opprettet og bekostet i 1909 til De Vestindiske Øer.

La oss ta med at 3 hjem for spedbarn ble opprettet i Danmark ved Ordenens initiativ og drives med økonomisk bistand fra danske søstre og brødre. Naturligvis har Ordenen eller de enkelte loger også tenkt på egne søstre og brødre, og ved frivillig gave er det reist alders- og sykehjem. I 1941 donerte en bror og hans hustru 3½ millioner kroner til rekreasjonshjem "Enrum ved Sundet" og dette sted er hittil besøkt av mer enn 10.000 pasienter.

Søstre av Ordenen har et tilsvarende hjem like ved Helsingør. Den Danske Storloge har videre et større fond til disposisjon i påkommende tilfeller.

Ordenen hadde den første tid tilhold i Nørrevoldgade, men disse lokaler ble snart for små, og med sikte på Ordenens vekst og videre utvikling, kjøpte den i 1900 Konsertpaleet for omlag 1 million kroner og bygget dette om til et tidsmessig hus for Ordenen.

Danmark har, som Norge, måttet tåle 2 verdenskriger i dette århundre. Ingen av landene hadde vel større vansker med den 1. verdenskrig, men krigen 1940 til 1945 var nok noe forskjellig. Danmark fikk faktisk drive sitt arbeide uten større innskrenkninger frem til høsten 1944, da de måtte trappe ned. Ved krigens slutt var i det vesentlige alt intakt, bortsett fra lokalitetene et par steder. Såvel økonomi som eierdeler var i orden og medlemstapet var av mindre format, så Ordenen kunne begynne sitt virke med full styrke. Rebeccaordenen synes ikke å ha hatt den raske utvikling som brødrene hadde. Den første loge - Caroline Amalie - ble stiftet i juli 1881, den neste loge kom først i 1902, men først i 1913 kom arbeidet med Rebeccaordenen for alvor igang, og etter den tid har den hatt en jevn tilgang.

Tilgangen til Ordenen forøvrig har gjennom tidene vært jevn og sikker og den har en solid posisjon i det danske samfund.

Pr. idag er det 101 Odd Fellowloger med 9604 brødre og 71 Rebecca-loger med 5023 søstre

SVERIGE.

Ikke bare fra et geografisk synspunkt har Danmark vært forbindelseslandet til det kontinentale Europa, men såvel kulturelt som handelsmessig. Gjennom tidene en innfallsport til det øvrige Skandinavia og kanskje spesielt til Tyskland.

Mellom Danmark og Sverige er avstanden kort, og København og Malmø ligger på hver sin side av "sundet". Det var vel helt naturlig at Ordenens overføring til Sverige måtte komme via København. De sterke forretningsmessige forbindelser landene imellom har gjennom uninnelige tider gått over Skåne og det var nettopp i denne landsdel at Odd Fellowordenen skulle slå rot.

2 danske brødre med forretningsforbindelse i Malmø, tok tanken opp med sine kontakter, og en Odd Fellow forening ble stiftet den 8/6-1884 med de danske brødre Østerby og Simonsen som medhjelpere. De nødvendige formalia kom i orden ved hjelp av loger i København, og i august samme år fikk Dep. Stor Sire Andreas Holck fribrevet fra den Suverene Storloge med anmodning om å instituere Scania-logen Nr. 1. Den 29/10 1884 ble logen instituert i København og 45 svenske resipienter ble opptatt i Loge nr. 1 Danmark. Den 4/11-1884 ble logelokalene innviet i Malmø og Ordenen hadde fått fotfeste i Sverige under den Danske Storloge.

I 1887 ble Loge nr. 2 Veritas instituert i Trelleborg. Tanken om en egen storloge i Sverige var allerede en emning, men med bare to loger i landet, var dette ikke mulig. Endel brødre i Scania-logen brøt ut i 1888 og stiftet Loge nr. 3 Amicita. Logen fikk sitt fribrev fra den Suverene Storloge og ikke fra Danmark. Derved hadde man i Sverige loger som tilhørte forskjellige jurisdiksjoner og det eiendommelige i denne situasjon var jo at hvis brødre fra Loge Amicita skulle besøke en av de øvrige loger, måtte reisepassord utstedes. I tillegg kom at den Suverene Storloge oppnevnte en av brødrene i Amicita-logen E.A. Gyllenberg, til Distrikt Dep. Stor Sire for Sverige.

Med tanke på egen storloge, tok Gyllenberg initiativet til opprettelse av en leir i Sverige, Nr. 1 Suecia, med fribrev av 12/10-1891 fra den Suverene Storloge. I løpet av 2 år ble 2 loger instituert i Stockholm og en i Eslöv. Tyngdepunktet var forflyttet til Stockholm og herfra ble initiativ tatt for med de 6 loger man hadde å søke om egen Storloge. Det var ikke enighet logene imellom om dette, kanskje grunnet de omkostninger de enkelte loger måtte få og ellers var man på ingen måte enig om den person som skulle ha lederstillingen for Ordenen i Sverige. Spesial Dep. Stor Sire for Europa, Herman Block, Tyskland, kom til Sverige å søkte å løse flokene, men han fant forholdene delvis kaotiske. Han anbefalte imidlertid overfor den Suverene Storloge at Sverige burde få sin egen Storloge.

Fribrev ble utstedt av den Suverene Storloge den 25/8-1894 og Block fikk fribrevet med seg hjem til Europa. Sammen med Stor Sire Petrus Beyer instituerte så Block egen Distrikt Storloge for Sverige den 8/7 1895. Uavhengig ble den først den 5/7 1897 med Wilhelm Laurentz, Stockholm som Stor Sire.

Etter at den svenske ordensgren fikk egen storloge, har den hatt en harmonisk utvikling og en særdeles god tilgang på medlemmer. Ved århundreskiftet hadde den allerede 21 loger. En mindre stagnasjon inntraff under den 2. verdenskrig, men den kunne fortsette sitt arbeide uten påvirkning av ytre krefter som krig eller okkupasjon.

Rebeccaordenen fikk ikke fotfeste i Sverige før i 1967, men har etter denne tid hatt en nærmest eksplosjonsartet utvikling. Tilretteleggelsen for innføring av Rebeccaordenen i Sverige var forøvrig under god og kyndig medvirkning fra såvel Danmark som Norge. Pr. idag har Rebeccaordenen 32 loger fordelt over hele Sverige og med en medlemsmasse på 4900 søstre.

Ordenens sosiale arbeide i Sverige er fordelt over mange felter såvel fra Storlogen som de enkelte logers side. Den svenske ordensgren er en av verdens største sett i forhold til folketallet, og innen den Europeiske jurisdiksjon har den hele 49% av den samlede medlemsmasse. Pr. idag har Ordenen 154 loger og 19 leire med en medlemsmasse på ca. 30.000 medlemmer.

FINLAND.

Ordenen var forbudt i Finland frem imot 1920 tallet og endel finske brødre var før den tid opptatt i svenske loger. I 1925 ble imidlertid den første logen, Nr. 1 Wasa instituert og etter denne tid har Ordenen hatt en jevn og god utvikling. Den har gjennom hele sin utvikling stått under den svenske ordensgren, og gjør dette fortsatt, men i 1939 fikk de sin egen Distrikt Dep. Stor Sire til den Svenske Storloge. Den første tiden var det bare svensk-sproglige loger i Finland, men fra 1965 har de også fått finsksproglige og frem til idag er det blitt hele 14 loger med finsk sprog.

Ordenen i Finland har pr. idag 33 loger med 2700 brødre. Av leire er det 7, hvorav 2 finsksproglige. Rebeccaloger i et antall av 13 med omlag 800 søstre, hvorav 4 loger er finsksproglige.

ISLAND.

Tidligere i denne artikkel er omtalt Stor Sire Petrus Beyers besøk i Island i 1898 ved åpningen av sykehuset for de spedalske. Naturligvis benyttet den dynamiske Stor Sire anledningen til også å skape grunnlag for Ordenens innføring i Island. Selve den storslåtte gave fra den danske Orden med oppføring av sykehuset, var vel i seg selv en propaganda for Ordenen og som sikkert gjorde sitt til selve grunnleggelsen. Loge Nr. 1 Ingolfur ble instituert den 20/7-1898. De første årene gikk det langsomt med rekrutteringen av medlemmer, som vel i hovedårsak var manglende lokaliteter. I 20 år var det bare en loge i Island, men den hadde jevn tilvekst og arbeidet godt. I 1917 fikk Ordenen sin andre loge og ytterligere 2 loger i 1921 og 1925 hvorav sistnevnte på Vestmannaøene på Islands sydkyst. I 1929 fikk Rebeccaordenen sin første loge i Island og etter denne tid er instituert nok en loge. Leir nr. 1 Petrus ble instituert i 1929.

Fra begynnelsen tilhørte de islandske loger den Danske Orden. I 1906 fikk Ordenen sin første Distrikt Dep Stor Loge. Distrikt Storloge fikk den første loge i 1933 og full uavhengighet som Storloge med fribrev fikk den islandske Orden den 24/5-1948. Ordenen har drevet en utstrakt sosial virksomhet. Som kjent ble sykehuset for spedalske innviet i 1898 og ble stilt til disposisjon for de islandske myndigheter. De virkelige eiere var den Danske Storloge. I 1943 brendte sykehuset ned og brannskade erstatningen kr. 820.000,- ble av Ordenen i Danmark overlevert til den Islandske Orden til bruk for humanitære formål. Oppbygging av sykehuset var ikke aktuelt. Beløpet gikk i sin helhet til et grunnfond for oppføring av sykehus for psykisk underutviklede. Ordenen har foruten de nevnte sykehus i hele sin virksomhet tatt del i arbeidet med å utvikle hjelpen såvel til syke som gamle mennesker.

Gjennom sin virksomhet har Ordenen hatt som oppgave i samfundet å tilrettelegge landets sosiale behov, og det er ingen tvil om at Ordenen har vært en viktig faktor i oppbygging av landets sosiale virksomhet. Island har pr. idag 14 loger med 1400 brødre og 7 Rebeccaloger med 522 søstre.

Etter denne orientering står bare vårt eget land igjen. Dette vil bli emnet for neste artikkel.

"DANMARKKOMITEEN MEDDELER:

Som kjent er det i år vår tur til å være vertskap for våre brødre fra vennskapslosjen i Fredericia og deres ektefeller. Besøket er fastlagt til 7. til 9.mai, og det foreløpige program ser slik ut:

Freitag 7.mai. VERTSKAPETS DAG.

Ankomst Oslo om morgnen pr bil eller båt

Kl. 13,00 Lunsj på Odd Fellow-hjemmet på Kringsjø.

Aftenen avsatt til private sammenkomster.

Lørdag 8.mai.

Dagen til fri disposisjon.

Kl. 1800. Festmøte med damer i Stortingsgaten 28.

Søndag 9.mai.

Felles frokostarrangement.

Gjestene forlater Oslo.

Detaljer som tid for ankomst, hotell vertskap etc. vil komme i rundskriv på et senere tidspunkt.

ALTSÅ, BRØDRE, HOLD AV DAGENE 7. til 9. MAI OG SLUTT FULLTALLIG OPP OM ARRANGEMENTENE!

